

3.11.2021

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

Viite: STM määräys 8.10.2020 (VN/22109/2020).

Lausunto alueellisista covid-19-epidemian vaiheista koskien VN:n antamaa asetusta ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi

Valtioneuvosto on antanut asetuksen ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi (826/2021 ja asetuksen muutokset).

Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) antaa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön määräyksen mukaisesti lausunnon alueellisesta covid-19-epidemian vaiheesta ja tehdyistä toimenpiteistä. Tässä lausunnossa otetaan huomioon sairaanhoitopiirien alueellisten yhteistyöryhmien näkemykset alueiden epidemiologisista tilanteista.

Sairaanhoitopiirit ovat organisoineet viranomaistyötä alueellaan yhdessä kuntien, ELY-keskusten, AVI:en ja THL:n kanssa. Alueellinen epidemiatilanne arvioidaan ensi sijassa sairaanhoitopiirien koordinoimissa alueellisissa työryhmissä, joissa on soveltavasti edustus myös kuntien toimivaltaisilla viranomaisilla. Arvio perustuu seurantatietojen ja tartunnan jäljitystä koskevien tietojen tarkasteluun. Sairaanhoitopiirit raportoivat THL:lle alueidensa epidemiologisesta tilanteesta sekä päätetyistä toimenpiteistä viikoittain. Tiedot käsitellään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettaman tilannekuva- ja mallinnusryhmän kokouksessa osana covid-19-epidemian torjumiseksi laaditun valtioneuvoston hybridistrategian toteutumisen arviointia.

Rokotusohjelman edistyminen

Suomessa koronarokotusten kohderyhmästä eli 12 vuotta täyttäneistä oli 3.11. mennessä 79 % saanut toisen rokoteannoksen ja 86 % ensimmäisen rokoteannoksen. 50 vuotta täyttäneessä väestöosuudessa on saavutettu 85 %:n täyden rokotussuojan kattavuus, mutta 20–49-vuotiaiden ikäryhmässä täyden suojan kattavuus on vasta noin 72 %. Tavoitteeksi asetettu 80 % täyden rokotussuojan kattavuus on mahdollista saavuttaa marraskuun alussa, viikon 44 lopulla tai viikon 45 alussa, mikäli rokotuskattavuuden nousu ei hidastu.

Terveystieteidenhuollon kuormitus

Sairaalahoitossa erikoissairaanhoitoksen osastoilla oli 3.11. yhteensä 121 covid-19-potilasta, joista 97 oli erikoissairaanhoitoksen tavanomaisilla vuodeosastoilla ja 24 tehohoidossa (*Taulukko 1*). Sairaalahoitoksen kokonaiskuormitus nousi syyskuun puolestavälistä lokakuun puoleenväliin mennessä noin kaksinkertaiseksi. Tilanne vaikuttaa tasaantuneen.

3.11.2021

Taulukko. Erikoissairaanhoidon kuormitus. *Huom! Viikoittaisessa seurannassa käytetään osin eri tietolähteitä kuin viikolla (ma, ke, ja pe) tapahtuvassa seurannassa. Tiedot täydentyvät takautuvasti.

Potilaita erikoissairaanhoidon osastoilla, koko maa	3.10.	10.10.	17.10.	24.10.	31.10.	Tilanne 3.11.*
Tavanomaiset vuodeosastot	84	103	109	87	74	97
Tehohoito-osastot	31	32	34	32	23	29
Yhteensä	115	135	143	119	97	126

Valtakunnallinen epidemiatilanne

Uusien tapausten ilmaantuvuus oli viikkojen 42–43 (18.–31.10.) aikana 141/100 000 asukasta, mikä on samaa luokkaa kuin edeltävien kahden viikon aikana (4.–17.10.), jolloin tartuntoja ilmaantui 143/100 000 asukasta. Covid-19-tapauksia on viimeisen neljän viikon ajan todettu viikoittain noin 3 600–4 200. Viikolla 43 (25.–31.10.) tapauksia todettiin 4 124. Positiivisten näytteiden osuus testatuista näytteistä on noussut, viikolla 43 osuus oli 5,4 %.

Ravitsemisliikkeiden rooli Covid-19-epidemian leviämisessä

Ravitsemisliikkeisiin liittyvien altistumistilanteiden määrän arviointi on haasteellista. Altistuneiden todellisen määrän arvioidaan olevan raportoitua määrää huomattavasti suurempi, sillä pienempiä altistustilanteita on paljon ja hyvin usein altistuneiksi voidaan nimetä tai tunnistaa vain oman seurueen jäsenet eikä muita, toisilleen tuntemattomia asiakkaita. Sama koskee myös ravitsemisliikkeissä tapahtuneiden tartuntojen määrää, joka on todennäköisesti aliarvio johtuen sekä raportoinnin puutteesta että siitä, että tartunnan lähde jää nykyisellään suuressa osassa tapauksista selvittämättä. Suomessa on aluehallintoviranomaisten mukaan lähes 10 000 anniskelulupaa ja niiden piirissä 3,2 miljoonaa asiakaspaikkaa.

THL luokittelee tartuntariskin suuruuden ja leviämispotentiaalin arvioinnin perusteella baarien ja pubien, karaokebaarien ja yökerhojen sisätilat merkittävän riskitason ympäristöiksi, ulkoilma-anniskeluterassit kohtalaisen riskitason ympäristöiksi ja vastaavasti henkilöstöravintolat sekä ruokaravintoloiden sisätilat ja ulkoilmaruokailuterassit vähäisen riskitason ympäristöiksi ([Arvio tapahtumien ja kokoontumisten koronavirukseen liittyvästä riskistä, THL](#)).

Alueellinen epidemiatilannearvio 3.11.2021

Sairaanhoidopiirien alueellisten yhteistyöryhmien itse tekemien arviointien perusteella **kahdeksan** aluetta oli 3.11.2021 STM:n toimintasuunnitelman määritelmän mukaisessa leviämisvaiheessa.

Leviämisvaihe: Etelä-Pohjanmaan, Helsingin ja Uudenmaan (HUS)*, Keski-Pohjanmaan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Satakunnan, Vaasan ja Varsinais-Suomen sairaanhoidopiirit (kahdeksan aluetta).

Kiihtymisvaihe: Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Keski-Suomen, Länsi-Pohjan, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon sairaanhoidopiirit (seitsemän aluetta).

3.11.2021

Perustaso: Etelä-Savon, Itä-Savon, Kainuun, Lapin ja Pohjois-Karjalan ja sairaanhoitopiirit sekä Ahvenanmaan maakunta (kuusi aluetta).

* HUS-alueella Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava ja Vantaa ovat leviämisvaiheessa, muut kunnat kiihtymisvaiheessa. Vaikka HUS-alueen kunnista valtaosa on kiihtymisvaiheessa, voidaan HUS-alueen katsoa kokonaisuutena olevan edelleen leviämisvaiheessa. Leviämisvaiheeseen määritellyillä alueilla asuu yli 70 % HUS-alueen väestöstä.

Epidemiavaiheiden muutokset edelliseen viikkoon (27.10.) verrattuna:

Kymenlaakson sairaanhoitopiiri siirtyi kiihtymisvaiheesta leviämisvaiheeseen 3.11.
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri siirtyi perustasolta kiihtymisvaiheeseen 2.11.
Pohjois-Savon sairaanhoitopiirissä Kuopion kaupunki oli aiemmin määritetty leviämisvaiheeseen mutta nyt koko alue, ml. Kuopio, on tulkittu olevan kiihtymisvaiheessa.

Johtopäätökset

Vakavan taudin riski rokotetussa väestössä on pieni, mutta rokottamattoman aikuisväestön keskuudessa riski joutua covid-19-tartunnan vuoksi sairaalahoitoon on suurempi kuin koskaan aiemmin pandemian aikana. Tartuntojen ilmaantuvuus on edelleen korkea, erityisesti rokottamattomilla nuorilla ja aikuisilla, joista yli neljäsosa on vailla täyttä rokotussuojaa. Keski-ikäisten sekä nuorten aikuisten rokotussuoja on yhä liian matala väestötasolla. Rokotuskattavuus ei siten ole vielä sillä tasolla, että tartuntojen torjuntatoimista voitaisiin kaikilta osin kaikkein korkeimman riskin tilanteissa luopua. Tavoitteena on estää tartuntojen laajempi leviäminen vakavamman sairastumisen riskissä oleviin, rokottamattomiin ikä- ja riskiryhmiin.

Laitoksen arvio on, että alkoholimyyntiin keskittyvissä ja myöhään auki olevissa ravitsemisliikkeissä vallitsee erittäin merkittävä tartunnan riski erityisesti rokottamattomille tai vain osittain rokotetuille henkilöille. Ottaen huomioon ko. ravitsemisliikkeiden riskitason sekä erittäin suuren asiakaspaikkojen määrän, voi ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoittamisella olla hyvin suuri merkitys epidemiatilanteen hallitsemiseksi. THL:n arvio on, että edellä mainittujen ravitsemisliikkeiden asiakasmäärien ja aukioloaikojen selvä rajoittaminen sellaisilla alueilla, joilla sairaalakuormitus on korkea, kunnes 20–50 vuotta täyttäneissä on saavutettu riittävä rokotuskattavuus, voisi merkittävästi hillitä tämän ikäluokan riskejä ja ehkäistä sairaalakuormituksen kasvua. THL:n arvio on, että näiden rajoitustoimien toteuttaminen on ensisijaista, verrattuna matalamman riskin tapahtumiin ja tilanteisiin, joiden rajoittamisella ei saavutettaisi vastaavaa hyötyä epidemian hillitsemisessä. (Kts. Arvio tapahtumien ja kokoontumisten koronavirukseen liittyvästä riskistä, THL: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tarttuminen-ja-suojautuminen-koronavirus/arvio-tapahtumien-ja-kokoontumisten-koronavirukseen-liittyvasta-riskista>)

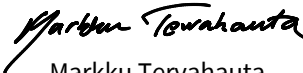
Ravitsemisliikkeitä koskevien rajoitusten purkaminen voi olla perusteltua, kun edellä mainittujen väestöryhmien rokotuskattavuus on noussut tarpeeksi korkeaksi. Rajoitusten ennenaikainen lieventäminen aiheuttaa riskin, että epidemiatilanne edelleen heikkenee nykyisestä, jolloin myös muihin, matalamman riskin toimintoihin kohdistuvien rajoitusten käyttöönotto tulisi uudelleen aiheelliseksi.

3.11.2021

THL:n näkemyksen mukaan koronapassin käyttöönotto antaa mahdollisuuden tulkita ja tarkastella uudelleen rajoitusten välttämättömyys- ja oikeasuhteisuusharkintaa. THL toteaa kuitenkin, että niissä ravitsemisliikkeissä, joissa koronapassia käytetään vain osan aikaa, passin tavoitteen ollut tartuntariskien vähentäminen EI toteudu vaan saattaa jopa lisätä riskejä. THL:n ennakoarvioissa passin riskien vähentämispotentiaalista perustui nimenomaisesti oletukseen, että passi on kokoaikaisesti käytössä. Koronapassin käyttöä laajentamalla rajoituksia voitaisiin asettaa ja laajentaa hieman aiempaa matalammalla kynnyksellä, mikä tukisi epidemian hillintää.

Helsinki, 3.11.2021

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Yksikön päällikkö

Otto Helve

Liite 1. Yhteenveto epidemiatilanteen kehittymisestä sairaanhoitopiireittäin. Taulukossa esitetään ilmaantuvuudet, tapausten määrä sekä covid-19-positiivisten näytteiden osuus kaikista testatuista näytteistä.

Aluehallinto- virasto	Sairaanhoitopiiri	Ilmaantuvuus (tapausta/ 100 000 asukasta)		Tapausten määrä		Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä	
		14 vrk		7 vrk		7 vrk	
		Viikot 40–41	Viikot 42–43	Viikko 42	Viikko 43	Viikko 42	Viikko 43
Etelä-Suomi	HUS	175.4	199.6	1630	1791	5.4	5.5
	Etelä-Karjala	71.9	64.8	35	47	3.1	5.2
	Kymenlaakso	71.5	86.9	54	87	3.1	5.5
	Päijät-Häme	278.1	208.8	236	201	6.9	7.3
	Kanta-Häme	91.4	68.0	45	71	2.7	3.8
Lounais- Suomi	Varsinais-Suomi	120.7	116.4	324	243	5.6	4.5
	Satakunta	143.4	118.8	119	136	2.8	7.6
Länsi- ja Sisä-Suomi	Pirkanmaa	136.6	117.0	307	331	6.4	6.6
	Keski-Suomi	268.5	122.8	147	164	5.0	5.8
	Etelä-Pohjanmaa	133.8	152.1	129	163	9.4	4.7
	Keski-Pohjanmaa	176.4	271.0	96	113	6.9	6.7
	Vaasa	151.9	72.4	74	49	2.5	1.7
Itä-Suomi	Etelä-Savo	29.9	24.8	5	19	0.4	2.0
	Itä-Savo	25.1	52.8	5	16	1.4	4.3
	Pohjois-Savo	144.2	73.3	76	103	3.6	4.4
	Pohjois-Karjala	29.9	48.9	39	41	2.0	2.2
Pohjois-Suomi	Pohjois-Pohjanmaa	102.9	180.4	304	441	6.6	9.9
	Kainuu	56.0	35.0	4	21	1.7	10.8
Lappi	Lappi	32.3	33.2	13	26	0.9	2.0
	Länsi-Pohja	133.8	152.1	129	163	9.4	4.7
Ahvenanmaa		176.4	271.0	96	113	6.9	6.7